

gítségnyújtásban, buzgósággal az istentiszteletek látogatásában, készséggel a megbocsátásban, határozottsággal az igazság kimondásában, szilárdsággal a béke szolgálatában, szivességgel a vendégszeretetben, szorgalommal a munkában, felelősségtudattal a jövővel szemben, amikor gyermeket nevelünk, szép szóval az öregekről való gondoskodásban. Egyszóval a szeretet szellemével add hozzá magad a világhoz, az Istenben való hit mértéke szerint. Amen.

SZASZ FERENC

MEGLÁTOGATNI AZ ÁRVÁKAT

Jak 1,27/a

Árvaság, árvának lenni... Kevés ilyen szava van még nyelvünknek, kevés szavunkhoz tapad hasonló mélységű kiszolgáltatottság és tehetetlenség érzet, keserűség és fájdalom, kevés szavunkból süt így a hideg. Isten gondviselésének, a szeretet egyetemességének egén fekete felhő, botladozó gyermekláb előtt megnyíló szakadék az árvaság, olyan seb, amely sohasem gyógyul teljesen: öreg fa kérge is őrzi a jelet, melyet a csemete elevenébe vágott a kés. Az árvaságra, az árvákra gondolva soha nem adhatunk helyet az olcsó érzelgősségnek: egész életünk is kevés ahhoz, hogy méltóképpen megköszönjük Istennek a minket felnevelő édesapát és édesanyát, s letörleszthetetlen az a szeretet-adósság, amellyel ezért a mindenkori árvák iránt tartozunk.

Jakab apostol ezt így fogalmazza meg: „Tiszta és szeplő nélkül való istentisztelet az Isten és az Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat.“ Joga is van ehhez a figyelmeztetéshez az apostolnak: aki a szeretet fényében fürdik, ritkán látja meg azokat, akikre a szeretetlenség árnyéka vetül s a ráragyogó nap sugarát öröknek érzi.

Amivel rendelkezünk, azt mindig életünk magától való, természetes velejárójának és jogának érezzük. Szüleinkkel is így vagyunk: úgy eszmélünk a világra, mintha édesapánk és édesanyánk létezésének értelme egyedül mi lennénk, a valakihez való tartozás ösztönével és tudatával, természetes jogérzetével tekintve rájuk. Hogy rólunk való gondoskodásuk egy isteni törvény, egy szent és csodálatos rendelkezés, a gondviselő szeretet megnyilvánulása, erre csak akkor ébredünk rá, ha védtettségünk megszűnik, ha fájdalmasan kell nélkülöznünk azokat, akiket az isteni szeretet támaszul mellénk rendelt. Ilyenkor széttörük az „Egész“ természetessége, rés támad a szeretet addig észrevétlen maradó védőburkán s a világ megmutatkozó érdekességén, és hidegén mérjük le naponta hiányukat.

Olyan változás ez a lélek számára, melyhez hasonlót akkor szenvedne el a test, ha veleszületett belső védekező képességét egyik pillanatról a másikra veszítené el s egyszerre kapnánk meg minden elképzelhető betegséget. Minden gyermek számára kötelező olvasmánnyá kellene tenni Móricz Zsigmond *Árvácska* c. könyvét, a megalázott, kicsúfolt és bántalmazott kis lelenc történetét, az árvaságnak ezt a modern odüsszeáját, mely nagyobb próbáknak veti alá gyermekhősét, mint a vak költő a rettenthetetlen hajóst.

Az árvaság belső törvényszerűsége ez a tragikum: az elszakadt szeretet-szái pótlására megkísérelt minden próbálkozás új fájdalmat szül, és sohasem feledtet-heti a természetes szeretet hiányát. Az „anyám” és „édesanyám” közti távolság az egy szóba sűrűsödő végtelenség a maga szeretet-többletével, melyet semmi sem tölt-het ki és pótolhat. Pedig jó az ember, bármennyit is kárhoztatjuk, gyakran oktala-nul is: az árvákat általában különleges rokonszenv s segítő szándék övezte és övezi a közösség részéről.

A gyakran ridegnek nevezett Ószövetség is számtalan bizonyosságát nyújtja en-nek a melegszívű emberségnek, melynek tanújelével lépten-nyomon találkozunk lapjain. A mózesi törvény az árvának, az özvegynek és a jövevénynek különleges védettséget biztosít, amelyet Isten tekintélye szavatol. Isten az, „aki igazságot szol-gáltat az árváknak” (5Móz 10,18). Ha valaki kapuján belépett egy árva, ott tartóz-kodása idején a családtagokkal egyenlő jogokat élvezett (5Móz 24,17). A zsidó föld-művesnek a kalász, az olajbogyó, a szőlő maradékát, a „szent részt” a termőföldön kell hagynia: az árvák és özvegyek számára (5Móz 24,19—21). Az árvákat óvó tör-vények betartását Izrael népe örök időkre magára vállalta: „Átkozott, aki elfor-dítja a jövevények, árvák és özvegyek igazát! Es mondja az egész nép: Ámen!” — olvashatjuk Mózes 5. könyvében (5Móz 27,19).

A két nagy prófata, Ézsaiás és Jeremiás, azok között a vádak között, ame-lyeket koruk Istentől elszakadt embere ellen felhoznak, az „árvák nem pártolását” (Ézs 1,23), „hamis ítéletét” (Jer 5,28) a legsúlyosabbak közt tartják számon, s „Isten jóságának bizonyítására többek közt azt is felhozzák, hogy ő vállalja át az elha-gyott árvákról való gondoskodást” (Jer 49,11).

A Zsoltárok könyve az árvák segedelmének (10,14), az árvák atyjának (68,6) nevezi Istent, aki kedvesei számára oltalmat nyújt (146,9) és előbb-utóbb megítéli az őket bántókat (10,18). Jób, amikor nyomorúságát panaszolja, kihangsúlyozza: ha falatját úgy fogyasztotta volna el, hogy abból az árváknak nem juttat (31,17, vagy ha egy ellen is felemelte volna a kezét (3,19), jogosnak érezné szenvedését és nem merné panaszra nyitani ajkát. A példabeszédek könyvének írója így szentesíti az árvák jogát: „Ne mozdítsd el a régi határt, és az árvák mezeibe ne kapj.” (23,10)

Különös, hogy Jézus, aki a szeretet vallását hirdette, az árvákat a róluk való gondoskodás kérdését nem részesítette különösebb figyelemben. Egyetlen egyszer sem említik az evangéliumok, hogy Jézus ezt a szót ajkára vette volna, pedig — abból a kevés utalásból, amit azokban Jézus családjáról találunk — úgy tűnik, ő is ismerte az árvaság keserű érzését. Jézus hallgatása azonban nem azt jelenti, hogy az árvaság kérdése elkerülte volna figyelmét. Amikor Isten egyetemes atya-ságának boldog felismerését a vallás, az élet középpontjába Jézus kiteljesíti, meg-koronázza az árvákra való odafigyelés kötelező szeretetparancsát.

Isten atya: Jézusnak ez a felismerése azért válhatott az evangélium alapjává, örömforrássá, mert a szeretet, azzal a végtelenséggel, melyet e felismerés által táv-lataiban nyert, az árvaság enyhítésének szándékát meghaladva, megszűnésének bi-zonyosságává válik. Mert nemcsak a szüleit vesztő gyermek árva. Ez a szó ráillik minden szeretetet, megértést, támogatást és gyöngédséget nélkülöző és ezért szen-vedő emberre. Árva az is, aki hitét, bizalmát elveszítve magára marad, erejében kételkedik, önmagától talpra állani képtelen, akinek lelkében Isten hal meg.

Árvaságának válságát minden kor embere átélte és átéli, közösségiileg és egyé-nileg egyaránt, mi is átéljük, s nem véletlen, hogy ez az érzés leggyötrőbb meg-fogalmazását századunkban nyerte el, hogy a mai ember árvasága, magánya a leg-kinzóbb, hogy a mindenektől, Istentől és felebarátjától elhagyott, értelmetlen létre kárhoztatott ember jalkiáltása ma nemcsak életérzés, hanem életszemléletté is vál-hatott. Ezért kell újra és újra fölfedezni Isten atyáságának Jézusi „kiáltványát”, ezt a szinte fölfoghatatlan mélységű és szépségű gondolatot, melyet tanítása és élete

hordoz, a derűlátást, amelyet sugároz; az ember azért születik és jön erre a világra, hogy a végtelenség és örökkévalóság fényében legalább egyszer megfürösse arcát és lelkét, hogy életének céljában, magyarázatában, bensőségességében Istennel, mint Atyával szembesüljön.

Jézus üzenete ezért lehet üzenet ma is: benne nemcsak az emberi együttérzés szeretete kap hangot, hanem egy teljesen új világ, amely Isten atyaságának hitében az árvaságot mindörökre maga mögött hagyja.

Az árvaság, mint a szeretet hiánya, felszámolható, megszüntethető. A kereszténység lényege: egymás felé való közeledés, a szeretet ezerarcú, egy és mégis százfele ágazó útján. Mindaddig, míg Isten arca kirajzolódik bennünk, a kereszténység élet: remény a reménytelenségben, öröm az örömtelenségben, gyógyulás a betegségben, vigasztalás az elmúlásban, otthonratalálás az árvaságban.

Ha árva gyermeket látsz, hajolj le hozzá és simogasd meg arcát, nézz bele gyanakvó, bizalmatlan szemébe, mely nem meri hinni, hogy szereted őt, és jusson eszedbe Jakab apostol szerint mi az igazi istentisztelet. Ugyanígy tégy embertársaddal is, féltve, gyengéden, tisztelve, alázattal szeresd az árvát! És ne feledd, nincs önála érzékenyebb: a szeretet nem kincstári ruha, melybe belenő, nem ünnepi könyöradomány, mely köszönetre vár, nem törvény, melynek betartása megbecsülést szerez számodra, hanem élet!

Jézus számára Isten és emberszeretete nem proklamáció: élet volt. Halála előtt is, amikor magasztos szavak helyett csak ennyit mondott tanítványainak, a kétséggeskedőknek, a félőknek: „Nem hagyalak titeket árváknak; eljövök ti hozzátok.“ (Jn 14, 18)

Ezt tedd te is: keresd fel, látogasd meg az árvát, hogy életteddel tisztelhesd az Istent, a te Atyádat, Ámen.

SZEGÉNY ÖZVEGY KÉT FILLÉRE

Lk 21, 1—4

Jól tudom, nem a legkellemesebb és túl hétköznapi az a kérdés, amelyről ma beszélni szeretnék. Valószínű, lesz olyan hallgató is a gyülekezetben, aki nem fogja helyénvalónak érezni e választást, és megjegyzi majd: már a szószelekről is a pénzről beszél a lelkész. A nyugati, az üzlet szellemére épült világban az egyik legnagyobb udvariatlanság: társaságban, nyilvánosság előtt anyagi ügyeket is szóba hozni. Bár ez a hamis szeméremérzet már nálunk is érezteti hatását, — sőt éppen ezért —, meg kell kérdeznem: lehet-e egyáltalán olyan oldala, vetülete életünknek, amelyről hallgatnunk kell csak azért, hogy egymás érzékenységét meg ne sértsük? Én inkább a hallgatást, a valós élet gyakran kényelmetlen, de annál fontosabb kérdéseivel való szembenézés halogatását érzem az unitárius nyíltsághoz és őszinteséghez méltatlannak, és annál inkább, minél többet hivatkozunk Jézusra úgy, mint példaképünkre.

Jézus személyiségéről sokat vitáztak és vitáznak, egy dolog azonban bizonyos: Jézus nem volt mimóza-lélek. Bár Istenországa magasabb rendű eszményeinek világában és eszményeiért élt, sohasem szakadt el a mindennapoktól, és nem nézett